

JOUKKUEURHEILU MAAHANMUUTTAJIEN
KOTOUTUMISEN TUKENA

KIRJALLISUUTEEN PERUSTUVA TUTKIELMA

Sanna-Mari Pöyry

Kandidaatin tutkielma

Sosiaalityö

Jyväskylän

yliopisto/avoin yliopisto

Helmikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Joukkueurheilu maahanmuuttajan kotoutumisen tukena

Kirjallisuuteen perustuva tutkielma

Sanna-Mari Pöyry

Sosiaalityö

Kandidaatin tutkielma

Jyväskylän yliopisto/avoin yliopisto

Ohjaaja: Sirpa Tapola-Tuohikumpu

Helmikuu 2020

Sivumäärä: 38 sivua

Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman tarkoituksena on tarkastella, millaisia vaikutuksia joukkueurheilun harrastamisella on maahanmuuttajien kotoutumiseen, ja millä ehdoin vaikutukset toteutuvat. Tutkielmassa etsitään vastausta siihen, ketkä maahanmuuttajista hakeutuvat ja hyväksytään urheilun pariin, ja kuinka yhdenvertaisesti harrastusmahdollisuuksia on tarjolla.

Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman aineiston muodostavat kaksitoista vertaisarvioitua artikkelia, joista kaksi on kirjallisuuskatsauksia ja yhdeksän tutkimusartikkeleita. Artikkelit on julkaistu aikavälillä 2009-2019. Aineistossa kotoutuminen ymmärretään eri tavoin; (1) akkulturaatona, (2) sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman muutoksena, ja (3) inklusiona, joka kumpuaa toimijan eli kotoutujan ja monitahoisten sosiaalisten ja kulttuuristen rakenteiden välisestä vuorovaikutuksesta sekä (4) Suomen kotouttamislakiin kirjattuna kotoutumisen määritelmänä.

Tutkielman tulokset osoittavat, että joukkueurheilun pariin löytävät, hyväksytyt ja aktiiviset maahanmuuttajat hyötyvät urheilun harrastamisesta, mikäli toiminnan järjestämisessä on huomioitu etniset ja sosiaaliset kysymykset. Harrastusmahdollisuudet eivät ole yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla. Osa maahanmuuttajista kohtaa toisia enemmän diskriminoivia käytäntöjä joukkueurheilussa. Joukkueurheilun vaikutukset kotoutumiseen on tutkielmassa jaettu yksilöllisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin. Tuloksista käy ilmi, että joukkueurheilulla on näiden lisäksi kotoutumisen kannalta haitallisia vaikutuksia. Edelleen tuloksista ilmenee, että maahanmuuttajien joukkueurheilun harrastamiselle on olemassa monenlaisia esteitä. Osallistumisen esteiden tiedostaminen ja ylittäminen, sekä sosiaalisten, kulttuuristen ja etnisten tarpeiden huomioiminen ovat edellytyksiä joukkueurheilun avulla kotoutumiselle.

Asiasanat: kotoutuminen, maahanmuuttajat, joukkueurheilu, kotoutumista tukevat vaikutukset, (sosiaalinen) inklusio, sosiaalinen pääoma

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 KOTOUTUMINEN POLIITTISENA TOIMINTANA JA TEOREETTISENA KÄSITTEENÄ	6
2.1 Kotouttamislaki ja hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma.....	6
2.2 Kotoutumisen määrittäminen integraatiodiskurssin jälkimainingeissa	7
2.3 Kotoutuminen kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman muutoksina.....	8
3 TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ	10
4 TUTKIMUSASETELMA	11
4.1 Aineiston haku ja valinta.....	11
4.2 Aineiston kuvaus	13
4.3 Aineiston tulkinta	20
5 OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIEN ERIARVOISUUS	22
6 URHEILUHARRASTUKSEN KOTOUTUMISTA TUKEVAT VAIKUTUKSET	25
6.1 Yksilölliset suotuisat vaikutukset.....	25
6.2 Sosiaaliset ja kulttuuriset suotuisat vaikutukset	27
6.3 Kotoutumisen kannalta kielteiset vaikutukset.....	28
7 MILLÄ EHDOKSILLA KOTOUTUMISTA TUKEVAT VAIKUTUKSET TOTEUTUVAT 30	
7.1 Kotoutumisympäristön rakenteelliset tekijät	30
7.2 Kotoutujan aktiivisuus ja oma toiminta.....	31
7.3 Kotoutumisprosessin vaihe.....	33
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	34
LÄHDELUETTELO	37

1 JOHDANTO

Maastamuutto on lisääntynyt 50 vuoden aikana (Smith ym. 2019, 852). UNHCR:n mukaan pakolaisia on 25.9 miljoonaa. Vainon ja konfliktien vuoksi kotinsa joutuu jättämään joka päivä 37.000 ihmistä. (UNHCR 2019.) Pakolaisten lisäksi maastamuuttoa lisäävät työperäinen tai perhesuhteisiin perustuva muutto.

Suomen ulkomaalaisväestö on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien (Zacheus & Hakala 2010, 433). 2000-luvun alussa määrä kaksinkertaistui. Vuoden 2018 lopussa Suomessa asui 402.619 ulkomaalaistaustaista henkilöä (7,3 % väestöstä). Toisen polven maahanmuuttajia heistä oli 67.205 henkilöä. (SVT 2019b.) Vuoden 2019 syyskuun loppuun mennessä maahan on muuttanut 17.580 muiden maiden kansalaista (SVT 2019a). Maahanmuuttajien sopeutuminen on ollut merkittävä yhteiskunnallinen kysymys koko 2000-luvun (Zacheus 2010, 216).

Ulkomaalaisväestön sopeutuminen uuteen asuinympäristöönsä ei ole kitkatonta. Vieraudenpelko, toiseus, rasismi, syrjintä ja kielen sekä kulttuurin ymmärtämisen haasteet on ylitettävä. Maahanmuuttajat tarvitsevat kotouttavia toimenpiteitä sopeutumisen tueksi. (Smith ym. 2019, 852; Cockburn 2017, 50; Zacheus 2010; Zacheus & Hakala 2010, 433.) Maahanmuuttajat ovat heterogeeninen ryhmä (Zachues & Hakala 2010, 433). Eri ihmiset kotoutuvat eri tahdissa, kohtaavat vaihtelevia haasteita – ja toisaalta käyvät läpi samansuuntaisen sopeutumisprosessin (Garrido ym. 2012, 89).

Urheilun kotouttava vaikutus on laajalti tunnustettu (Smith ym. 2019, 851; Block & Gibbs 2017, 91-92; Cockburn 2017, 51; Rich ym. 2015, 131; Spaaij 2012, 1520; Zacheus 2010, 217, 219, 221; Zacheus & Hakala 2010, 433; Vermeulen & Verweel 2009, 1206-7). Kanadassa, Iso-Britanniassa, Hollannissa ja Australiassa urheilu on liitetty osaksi hyvinvointieroja tasaavaa sosiaalipolitiikkaa (Block & Gibbs 2017, 91; Coalter 2007, 538; Cockburn 2017, 50-51; Rich ym. 2015; Spaaj 2012, 1526; Vermeulen & Verweel 2009, 1206). Urheilujoukkueeseen liittymällä maahanmuuttajat pyrkivät liittämään itsensä laajemmin osaksi uuden kotimaansa yhteiskuntaa (Spaaj 2015, 312), muun muassa muodostamalla urheiluseuratoiminnassa uutta kulttuurista ja sosiaalista pääomaa (Smith ym. 2019, 862-863; Vermeulen & Verweel 2009, 1206).

Suomessa joukkueurheilua hyödynnetään vielä vähän kotouttamistyössä. Joukkueurheiluun ohjaamista voitaisiin kotouttamistyössä tehdä enemmän, onhan suomalaisiin urheiluseuroihin osallistumiseen pidetty matalaa kynnystä (Zacheus 2010, 217). Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on selvittää, millaisia kotoutumista tukevia vaikutuksia joukkueurheilun harrastamisella on, ja millä ehdoin vaikutukset toteutuvat.

2 KOTOUTUMINEN POLIITTISENA TOIMINTANA JA TEOREETTISENA KÄSITTEENÄ

Maahanmuuttajien kotoutumisesta säädetään kotouttamislaissa. Maahanmuuttoa ja kotouttamista ohjataan hallituksen maahanmuuttopoliittisella ohjelmalla. Teoreettisesti kotoutuminen määrittyy integraation käsitteen varaan. Tällä hetkellä maahanmuuttajien kotouttamisen tieteellisessä tarkastelussa pidetään soveltuvimpina akkulturaation, sosiaalisen inklusion, sekä sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman teorioita.

2.1 Kotouttamislaki ja hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Kotouttamislaille tuetaan ja edistetään kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (Kotouttamislaki 30.12.2010/1386, 1. §.) Kotoutuminen määritellään maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteiseksi kehitykseksi, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä tukea mahdollisuuksia oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. (Kotouttamislaki 30.12.2010/1386, 3. §.) Kotouttamislaissa ei määritetä vastaanottavan yhteisön muutosta tai anneta viitteitä vastavuoroisesta prosessista. Myös kotoutumisen rajaaminen yksilölliseksi kehitykseksi on huomiota herättävää. Kotouttamislaissa voidaan nähdä assimiloivia piirteitä.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma (Sisäministeriö 2018) keskittyy työperäiseen maahanmuuttoon. Tekstistä kuultaa vahva työkansalaisen ideaali (työkansalaisuuden ideallista ks. Hiitola & Vuori 2018, 340). Ohjelman tavoitteeksi julistetaan työllisyyttä sekä kansainvälistymistä edistävä ja julkista taloutta vahvistava maahanmuuttopoliittinen linja. Työperäisen maahanmuuton lisäksi linjataan hyvistä väestösuhteista eri ryhmien välillä sekä kotoutumisen tuesta. Suomeen halutaan osaavaa työvoimaa talouskasvun tueksi. Kotoutumispalveluista halutaan sellaiset siksi, että ne houkuttelisivat osaavaa työvoimaa Suomeen ja auttaisivat heitä sopeutumaan uuteen asuinympäristöönsä. Lisäksi kiinnitetään huomiota eri väestöryhmien välisiin suhteisiin. Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa tehdään selkeä arvovalinta sen suhteen, millaista ulkomaalaistaustaista väestöä Suomeen

halutaan. Rajanveto on eksplisiittisesti työperusteisessa maahanmuutossa, humanitaarisista syistä johtuvan maahanmuuton loistaessa tekstistä poissaolollaan. Tosin on huomattava, että pääasialliset Suomeen muuton syyt ovat perheside, työ tai opiskelu.

Kotouttamispalveluiden rikastuttamiseksi ja houkuttelevuuden lisäämiseksi kotoutumista tukevien palveluiden ja aktiviteettien, kuten joukkue- ja yhteisöurheilun, vaikutusten kartoittaminen on perusteltua. Mutta ensin on tarkennettava, mitä kotoutumisella tarkoitetaan.

2.2 Kotoutumisen määrittäminen integraatiodiskurssin jälkimainingeissa

Maahanmuuttajien sopeutumista on selitetty monenlaisilla teorioilla (Garrido ym. 2012, 84). Tavallista on rakentaa kotoutumisen määrittely integraatiodiskurssin pohjalta, usein kritisoiden 'integraation' monimerkityksellisyyttä ja hajanaisuutta (Garrido ym. 2012, 83). Hedelmällisempänä kotoutumisen määreenä pidetään 'akkulturaatiota' (Rich 2014) tai sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman lisääntymistä (Smith ym. 2019; Spaaj 2012).

Berryn (1997, 6) akkulturaatioteoriassa määritellään 'integraation' ja 'akkulturaation' käsitteet. Akkulturaatio tarkoittaa käytöksessä ilmeneviä kulttuurisia muutoksia, joita seuraa, kun yhteen kulttuuriin sosiaalistunut ihminen siirtyy toiseen maahan ja kulttuuriin. (Rich ym. 2015, 132; Zacheus 2010, 216; Zacheus & Hakala 2010, 434.) Akkulturoitumista voi tapahtua vain monikulttuurisessa yhteiskunnassa (Zacheus & Hakala 2010, 434).

Uuteen kulttuuriin voidaan sosiaalistua eri akkulturaatiostrategioita käyttäen. Strategiat vaihtelevat sen mukaan, missä määrin kulttuurista identiteettiä pidetään tärkeänä ja kuinka paljon sitä pyritään säilyttämään, ja missä määrin kotoutuja osallistuu eri kulttuuristen ryhmien toimintaan. Valintojen perusteella muodostuu neljä akkulturaatiostrategiaa; assimilaatio, separaatio, integraatio ja marginalisaatio. (Berry 1997, 9; Smith 2019, 858; Rich ym. 2015, 132; Zacheus & Hakala 2010, 434; Zacheus 2010, 216-217.)

Assimilaatiossa maahanmuuttaja hylkää kotikulttuurinsa ja pyrkii sulautumaan uuden asuinmaan kulttuuriin. Jos maahanmuuttaja pyrkii säilyttämään kotimaan kulttuurin uudessa asuinmaassa ja välttelee uuteen kulttuuriin sopeutumista, puhutaan separaatiosta. Ihanteellisena tapauksena pidetään integraatiota; maahanmuuttaja säilyttää oman kulttuurisen perimänsä ja identiteettinsä, omaksuen samanaikaisesti aineksia uuden asuinmaan kulttuurista. Niissä tapauksissa, jolloin oman kulttuuriperimän ylläpitoon ei ole

mahdollisuuksia, eikä maahanmuuttaja pyri omaksumaan uutta kulttuurista pääomaa, puhutaan marginalisaatiosta. (Berry 1997, 9; Smith ym. 2019, 858; Rich ym. 2015, 130, 132; Zacheus 2010, 217; Zacheus & Hakala 2010, 434.)

Garridon ym. (2012, 83) mukaan integraation käytetyin tieteellinen määritelmä sisältää molemminpuolisen akkulturoitumisen, jota tapahtuu kahden erilaisen sosiokulttuurisen segmentin välillä. Segmentit ovat yhdenvertaisia oikeuksissaan ja velvollisuuksissaan. Rich ym. (2015, 132) ja Smith (2019) muistuttavat, että akkulturaatio on monitahoinen prosessi, joka etenee samanaikaisesti psykologisella, sosiokulttuurisella ja taloudellisella tasolla. Joissain tapauksissa integraatio on käsitetty assimilaationa; joiltain osin maahanmuuttajien annetaan säilyttää oma kulttuurinsa, esimerkiksi ruokaperinteet, mutta toisilta osin vastaanottajamaat edellyttävät assimiloitumista maan tapoihin, esimerkiksi uskonnollisiin arvoihin. (Smith ym. 2019, 852; Garrido ym. 2012, 83.) Toisissa maissa integraatioon kuuluu monikulttuurisuuden hyväksyminen, eikä yhtä voimakasta yhtenäisyyden vaadetta havaita (Garrido 2012, 83). Integraation ja akkulturaation lisäksi kotoutumista on tarkasteltu sosiaalitieteissä kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman muutoksina.

2.3 Kotoutuminen kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman muutoksina

Urheilun kotouttavia vaikutuksia on analysoitu kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman viitekehyksestä. Integraatiota tapahtuu, kun urheiluun osallistuminen lisää maahanmuuttajan ja uuden asuinmaan arvostamaa kulttuurista pääomaa (Smith ym. 2019, 851; Spaaij 2012; Vermeulen & Verweel 2009; Coalter 2007). Smith ym. (2019, 853) esittelevät Bourdieun ja Passeron kulttuurisen pääoman käsitettä. Kulttuurinen pääoma ilmenee habituksessa ja mielessä. Sen avulla voidaan analysoida, kuinka urheilu lisää uuden kotimaan arvostuksia vastaavia sosiaalisia ja kulttuurisia resursseja, kuten koulutuksellisia saavutuksia, norminmukaista käytöstä ja pukeutumista, kulttuurista kompetenssia ja kuinka urheilun avulla opitaan uuden asuinympäristön normeja ja asenteita. (Cockburn 2017, 51.)

Sosiaalinen pääoma määrittyy eri tavoin eri yhteyksissä (Richardson 2012, 174). Richardson (2012, 174) esittää sen tarkoittavan sosiaalisia siteitä ihmisten ja yhteisöjen välillä. Siteet voivat olla verkostoja, normeja, luottamusta ja vastavuoroisuutta ylläpitäviä toimintatapoja sekä sellaista yhteistyötä, jossa molemmat osapuolet hyötyvät. (Cockburn 2017, 51; Vermeulen & Verweel 2009, 1206-1207.) Tunnetuimpia sosiaalisen pääoman teoreetikkoja

ovat Robert D. Putnam ja Pierre Bourdieu (Cockburn 2017; Spaaj 2012; Richardson 2012; Vermeulen & Verweel 2009; Coalter 2007).

Coalter (2007, 540) kuvaa, kuinka Bourdieun teorioissa korostuu yksilöiden eriarvoinen pääsy resursseihin. Hän analysoi eriarvoisuutta uusintavia mekanismeja sosiaalisen pääoman, maun ja distinktion käsitteillä. Bourdieu kirjoittaa luokkasidonnaisesta koulutuksen periytymisestä ja epäreilusta vallan jakautumisesta. Ote on yhteiskuntakriittinen. (Cockburn 2017, 51; Spaaj 2012, 1521.)

Putnam kuvaa sosiaalista pääomaa neutraalina resurssina, joka koostuu verkostoista, normeista ja luottamuksesta (Cockburn 2017, 51; Spaaj 2012, 1521; Vermeulen & Verweel 2009, 1206; Coalter 2007, 541). Hänelle sosiaalinen pääoma on yhteisön ominaisuus, ei yksilön (Iisakka 2004). Putnam jakaa sosiaalisen pääoman kahteen luokkaan; (1) horisontaaliseen, sitovaan (bonding), samanlaisuuteen perustuvaan, kuten läheisiin suhteisiin ystävien kesken, ja (2) vertikaaliseen, yhdistävään (bridging), löyhempiin sidoksiin esimerkiksi työkaverien välillä. (Cockburn 2017, 51; Spaaj 2012, 1521-1522; Coalter 2007, 542.) Richardson (2012, 174) esittää, että hyvä sosiaalinen pääoma eli säännöllinen vuorovaikutus ja molemminpuolinen luottamus yksilöiden välillä tekee ihmissuhteista tuottoisampia. Erityisasemaan hän nostaa luottamuksen – ilman sitä kaikkia osapuolia hyödyttävä yhteistyö ei voisi toteutua.

3 TUTKIMUSKYSYMYS

2020-luvulle tultaessa yhä useampi vaihtaa asuinmaataan työn, opiskelun, perhesyiden tai sodan, vainon, ympäristökatastrofien ja muiden humanitaaristen kriisien vuoksi. Uuteen ympäristöön sopeutuminen haastaa paitsi maahanmuuttajia, myös vastaanottavia yhteiskuntia. Maahanmuuttajien kotoutuminen on ajankohtainen yhteiskunnallinen haaste kaikkialla läntisessä maailmassa. Sopeutumisen tueksi tarvitaan monipuolisia, kotoutujan osaamisen ja kiinnostuksen kohteet huomioiva kotouttamispalveluja ja tukitoimia. Joukkueurheilua on käytetty yhteiskuntaan sosiaalistamisen välineenä kansainvälisesti eri ryhmien, myös maahanmuuttajien, kanssa. Tästä huolimatta joukkueurheilun kotouttavia vaikutuksia ei hyödynnetä Suomessa riittävästi.

Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman tarkoituksena on tarkastella, **millaisia maahanmuuttajien kotoutumista tukevia vaikutuksia joukkueurheilun harrastamisella on, ja millä ehdoin ne toteutuvat.**

4 TUTKIMUSASETELMA

Aloitin kirjallisuuteen perustuvan tutkielman teon laatimalla käsitekarttoja. Tein rajauksia niin, että lopulta aihe kiteytyi yhteen käsitekarttaan. Täydensin kiteytettyä käsitekarttaa YSA-sanaston hakutermin avulla. Tarkensin ja jäsentelin käsitekarttaa edelleen teoreettisesti sitä mukaa, kun löysin aiheesta lisätietoa. Hain aineiston tietokannoista käsitekartan pohjalta. Käytin hakusanoina käsitteitä ja niihin linkittyviä teorioita, joita olin käsitekarttaan kirjannut. Valitsin artikkelit aineistoon tutkimuskysymysten perusteella. Kuvaan aineiston hakua tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

4.1 Aineiston haku ja valinta

Hain aineistoksi vertaisarvioituja tutkimusartikkeleja ja taustateoriaa Ebscosta, FINNA:sta, JYKDOK:sta, ProQuestista, Scopuksesta sekä ARTO:sta. Hakutermeinä käytin käsitekarttaan kirjattuja seuraavia sanoja: maahanmuuttaja, pakolainen, turvapaikanhakija, immigrant, refugee, migrant, newcomers. Tutkimuksessa keskeistä on kotoutuminen. Näin ollen, yhdistin edellisiin hakusanoihin kotoutumiseen liittyviä käsitteitä: integraatio, (sosiaalinen) inklusio, sosiaalinen pääoma, kulttuurinen pääoma ja integration, (social) inclusion, social capital, cultural capital. Tutkimuskysymys koskettaa nimenomaan joukkueurheilun ja vapaa-ajan toiminnan kotoutumista tukevia vaikutuksia. Täten yhdistin edellä mainittuihin hakutermeihin vielä kolmannen ryhmän sanoja: jalkapallo, urheilu ja football, sport ja soccer. Käytin erilaisia sanakatkaisuja aineistoa etsiessäni sekä erilaisia hakukombinaatiota (esimerkiksi ”integration OR social inclusion AND football OR soccer OR sport”). ProQuestin haut poikkesivat muista tietokannoista siinä, että ensiksi valitsin hakusanaksi kotoutumiseen liittyviä hakusanoja, ja ryhdyin sen jälkeen rajaamaan hakutuloksia edellä kuvaamillani käsitteillä ja muilla hakuehdoilla. Muita hakuehtoja olivat vertaisarvioitu artikkeli, koko teksti saatavilla, julkaistu edellisen 10 vuoden aikana sekä kieli; raportointikieleksi rajasin suomi tai englanti. Yhteenveto aineiston hausta on esitetty taulukossa 1. Osa löytyneistä artikkeleista on sellaisia, jotka tulivat esiin useammassa eri haussa. Näin ollen taulukossa näkyy sama artikkeli useammassa hakutulospöytäkirjassa. Yhteensä relevantteja artikkeleita löytyi 12 kappaletta.

Tietokanta	Hakusanat	Muut hakuehdot	Hakutulokset, artikkelia kpl	Relevantit artikkelit kpl
Ebsco	immigrant OR refugee OR migrant OR newcomers AND integration OR social inclusion OR social capital AND football OR soccer	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli	9	6
FINNA	immigrant AND integration AND football AND youth	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen	4	0
FINNA	immigrant AND integration AND football AND youth	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen, lehti: integrative psychology and behavioral science	3	0
FINNA	immigrant AND integration AND football AND youth	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen, lehti: social science research	2	1
FINNA	immigrant AND integration AND football AND youth	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen, lehti: social identities	4	0
FINNA	immigrant OR refugee AND integration OR social capital AND football OR sport	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen	15	3
FINNA	immigrant AND integration AND football AND youth	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli, 2010-2019, englanninkielinen, lehti: social inclusion	6	2
JYKDOK	immigrant OR refugee AND integration OR social inclusion OR social capital AND football	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu, e-artikkeli, vuosina 2015-2019, kieli: englanti	10	4

Tietokanta	Hakusanat	Muut hakuehdot	Hakutulokset, artikkelia kpl	Relevantit artikkelit kpl
JYKDOK	immigrant OR "asylum seeker" OR refugee AND "social inclusion" OR integration AND football	Koko teksti saatavilla, vertaisarvioitu e-artikkeli	3	1
ProQuest	immigrant OR refugee OR newcomers AND integration OR social inclusion OR social capital AND football OR soccer	vertaisarvioitu, julkaistu 2016-2019	1 kirja-arvio	0
ProQuest	Football	vertaisarvioitu, julkaistu 2010-2019, artikkeli, kieli englanti tai suomi, scholarly journals. Aiherajaukset: social work, football, soccer, intervention, sports participation, minority & ethnic groups, social closure, social networks, case studies, communities, multiculturalism & pluralism, social integration	21	4
Scopus	immigrant OR refugee OR migrant AND integration OR social inclusion OR social capital AND football OR soccer or sport	verkossa saatavilla, e-kirja	4 kirjaa	1 kirja
ARTO	Kotoutuminen	Julkaistu 2017-2019 vain elektroninen aineisto	22	2

Taulukko 1. Yhteenveto aineiston hausta.

4.2 Aineiston kuvaus

Aiheeseen liittyviä artikkeleita löytyi runsaasti. Tarkemman lukemisen perusteella rajasin aineiston kahteentoista edellisen kymmenen vuoden aikana (2009-2019) julkaistuihin vertaisarvioituihin artikkeleihin, joihin oli koko teksti saatavilla verkossa ja jotka olivat englannin- tai suomenkielisiä. Tein rajaukset sen perusteella, miten hyvin tutkimusartikkeleissa käsiteltiin tutkimuskysymystä joukkueurheilun kotouttavista vaikutuksista ja niiden toteutumisen ehdoista.

Aineistoon kuuluvista artikkeleista kaksi on kirjallisuuskatsauksia, ja loput yhdeksän tutkimusartikkeleita. Kirjallisuuskatsauksista toinen on suomalainen (Zacheus 2010) ja toinen englanninkielinen analyysi 45 tutkimuksen tuloksista (Smith ym. 2019). Viimeksi mainitun tulokset koskevat maahanmuuttajien jalkapalloharrastuksen kulttuurista pääomaa lisääviä vaikutuksia. Suomalaisia artikkeleita joukossa on kaksi kappaletta (yksi kirjallisuuskatsaus ja yksi tutkimusartikkeli), englanninkielisiä kansainvälisiä artikkeleita yhdeksän kappaletta (yksi kirjallisuuskatsaus, kahdeksan tutkimusartikkeliä). Tutkimukset on tehty Irlannissa, Kanadassa, Pohjois-Amerikassa, Australiassa (3 kpl), Hollannissa, Iso-Britanniassa ja Espanjassa sekä Suomessa. Kirjallisuuskatsauksiin on koottu tutkimustietoa monipuolisesti ympäri läntisen maailman urheilumyönteisiä maita.

Aineistoon kuuluvissa artikkeleissa tutkimuksen kohdejoukko vaihteli seuraavasti; amerikkalaiset, afrikkalaista alkuperää olevat mustat nuoret (Richardson 2012), Irlantiin muuttaneet mustat miehet (Mauro 2016), kulttuurisesti ja kielellisesti kantaväestöstä poikkeavat maahanmuuttajat, kattaen 45 eri tutkimusta (Smith ym. 2019), pakolaisnuoret (Spaaj 2015), Kanadaan vähän aikaa sitten tulleet maahanmuuttajat (Rich ym. 2015), pakolaislapset ja -nuoret Australiassa (Block & Gibbs 2017), pakolaistaustaiset somalinuoret Australiassa (Spaaj 2012), maahanmuuttajat Hollannissa (Vermeulen & Verweel 2009), 10-11-vuotiaat aasialaiset, mustat ja valkoiset pojat Iso-Britanniassa (Cockburn 2017), maahanmuuttajien parissa työskentelevät asiantuntijat Suomessa (Zacheus & Hakala 2010) maahanmuuttajat Suomessa (Zacheus 2010) ja maahanmuuttajataustaiset oppilaat Espanjassa (Garrido ym. 2012).

Kohdejoukon runsaus ja rikkaus mahdollistavat joukkueurheilun kotoutumista tukevien vaikutusten ja niiden toteutumisen ehtojen tarkastelun eri näkökulmista, eri ympäristöissä. Toisaalta, näin vaihteleva kohdejoukko ja erilaiset kotoutumisympäristöt eri maissa eivät mahdollista Suomen olosuhteisiin yksiselitteisesti siirrettäviä tulkintoja. Aineiston perusteella voidaan kuitenkin havaita, millaisia kotoutumista tukevia vaikutuksia joukkueurheilulla saattaa olla, ja millaisia ehtoja niiden toteutumiselle saattaa olla. Näiden seikkojen tiedostaminen edesauttaa sosiaalityön kentällä työskenteleviä asiantuntijoita tuottamaan kotoutumista paremmin tukevaa joukkueurheilutoimintaa yhteistyössä suomalaisten urheiluseurojen ja muiden järjestöjen kanssa. Edelleen, kotouttamistyötä tekevien on hyödyllistä tiedostaa joukkueurheilun suomat mahdollisuudet, ja osata oikea-aikaisesti ohjata joukkueurheilusta hyötyviä kotoutujia urheiluharrasteisiin.

Aineistoon valituissa vertaisarvioituissa tutkimusartikkeleissa ja kahdessa kirjallisuuskatsauksessa kotoutuminen oli ymmärretty seitsemällä eri tavalla. Eniten kotoutumista on määritetty sosiaalisen tai kulttuurisen pääoman lisääntymisenä (4 artikkelia), toiseksi eniten sosiaalisen inklusion näkökulmasta (2 artikkelia). Yhdessä artikkelissa kotoutumista tarkastellaan akkulturaationa. Yhdessä artikkelissa kirjoitetaan sosiaalisen pääoman lisäksi integraatiosta, yhdessä sosiaalisesta koheesiosta ja yhdessä kuulumisen tunteesta. Suomalaisessa katsauksessa kotoutuminen on määritetty kotouttamislaissa annetulla kotoutumisen määritelmällä. Kotoutumisen määritelmä vaikuttaa keskeisesti siihen, millaisia kotouttavia vaikutuksia tutkimuksessa on voitu havaita. Näin ollen voidaan todeta, etteivät tutkielmaan valitut artikkelit ole keskenään täysin yhteismitallisia. Edelleen, yhteismitallisuutta häiritsee, että tutkimukset on toteutettu eri erilaisissa tutkimusympäristöissä. Kuitenkin, voidaan yleisellä tasolla nostaa esiin seikkoja, joita kansainvälisten ja suomalaisten tutkimusten perusteella voidaan pitää joukkueurheilun kotoutumista tukevinä vaikutuksina sekä esittää aineistossa esiin tuotuja ehtoja kotoutumista tukevien vaikutusten toteutumiselle. Aineisto on esitetty taulukossa 2.

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimuskysymys	Kohdejoukko	Tutkimusmenetelmät, tutkimusote
Richardson Jr., Joseph B.	Beyond the Playing Field: Coaches as Social Capital for Inner-City Adolescent African-American Males	2012	Mikä on valmentajien merkitys mustille, syrjäytymisriskin omaaville nuorille?	Amerikan afrikkalaiset nuoret miehet, valmentajat sosiaalisen pääoman lähteenä	Syvähaastattelut, osallistuva havainnointi yhteisöissä, kotielämän havainnointi, autoetnografia

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimuskysymys	Kohdejoukko	Tutkimusmenetelmät, tutkimus-ote
Mauro, Max	Trascultural football. Trajectories of belonging among immigrant youth	2016	Millaisia merkityksiä jalkapalloon osallistumisella on ollut mustille, nuorille maahanmuuttajille Irlannissa?	Mustat, nuoret maahanmuuttajamiehet Irlannissa	Etnografia
Smith, Robyn, Spaaij, Ramón & McDonald, Brent	Migrant Integration and Cultural Capital in the Context of Sport and Physical Activity: a Systematic Review	2019	Millaisia vaikutuksia urheilulla on kulttuuriseen pääomaan kulttuurisesti ja kielellisesti eroavien joukossa?	CALD (culturally and linguistically diverse) maahanmuuttajat	Kirjallisuuskatsaus
Spaaij, Ramón	Refugee youth, belonging and community sport	2015	Miten osallistuminen yhteisö-jalkapalloon vaikuttaa somalitaustaisten nuorten kuulumisen tunteeseen?	Pakolaisnuoret Melbournessa	Etnografia

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimuskysymys	Kohdejoukko	Tutkimusmenetelmät, tutkimusote
Rich, Kyle, Misener, Laura & Dubeau, Dan	"Community Cup, We Are a Big Family": Examining Social Inclusion and Acculturation of Newcomers to Canada Through a Participatory Sport Event	2015	Community Cupin vaikutukset juuri maahan muuttaneille Kanadassa. Tuottaako kykyjä, yhteisöjen välistä vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, avaako ovia muille yhteiskunnan osa-alueille osallistumiseen? Miten tapahtuman rakenne ja organisointi vaikuttavat kohderyhmän kokemuksiin ja akkulturaatio-prosessiin?	Kanadan maahanmuuttajat, vasta tulleet	Osallistuva havainnointi, asiakirja-analyysi, puoli-strukturoidut haastattelut

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimus-kysymys	Kohdejoukko	Tutkimus-menetelmät, tutkimus-ote
Block, Karen & Gibbs, Lisa	Promoting Social Inclusion through Sport for Refugee-Background Youth in Australia: Analysing Different Participation Models	2017	Miten osallistuminen urheiluun edistää sosiaalista inklusiota eri osallistumismuodoissa?	Pakolaislapset ja pakolaisnuoret	Eksploratiiviset puoli-strukturoidut haastattelut
Spaaij, Ramón	Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia	2012	Somalitaustaisen maahanmuuttajien urheiluun osallistumisen merkitys sosiaaliselle integraatiolle. Miten vaikuttaa horisontaaliseen, vertikaaliseen ja yhteiskunnan instituutioihin linkittävään sosiaaliseen pääomaan?	Pakolaistaustaiset somalinuoret Australiassa	Etnografia
Vermeulen, Jeromen & Verweel, Paul	Participation in sport: bonding and bridging as identity work	2009	Miten urheiluun osallistuminen vaikuttaa horisontaaliseen ja vertikaaliseen sosiaaliseen pääomaan, millaisista prosesseista on kysymys?	Urheilua harrastavat maahanmuuttajat, monietniset ja perinteiset seurat Hollannissa	Osallistuva havainnointi

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimuskysymys	Kohdejoukko	Tutkimusmenetelmät, tutkimusote
Cockburn, Tom	Children and the 'Social Cohesion' agenda in Sport: Children's Participation in 'Ethnically Mixed' Sports Teams in the north of England	2017	Miten 10-11 v. lasten osallistuminen jalkapallo- ja krikettiseurojen toimintaan vaikuttaa sosiaaliseen koheesioon aasialaisilla, mustilla ja brittipojilla?	10-11 v. aasialaiset, mustat ja valkoiset brittipojat Pohjois-Englannissa	Havainnointi. Kaudet 2011 ja 2013.
Zacheus, Tuomas & Hakala, Mari	Liikunta kotoutumisen ja kulttuurien kohtaamisen välineenä - maahanmuuttajien parissa työskentelevien näkökulmia	2010	Miten asiantuntijat soveltavat liikuntaa kotouttamisen välineenä pakolaisten ja paluumuuttajien parissa tehtävässä työssä, millaisia näkemyksiä heillä on?	Maahanmuuttajien parissa työskentelevät asiantuntijat Suomessa	Teema-haastattelut
Zacheus, Tuomas	Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien kotoutumiselle	2010	Millaisia tuloksia tutkimusten perusteella on saatu maahanmuuttajien liikunnasta ja urheilusta?	Maahanmuuttajat Suomessa	Kirjallisuus-katsaus

Kirjoittaja(t)	Artikkelin nimi	Julkaisu-vuosi	Tutkimuskysymys	Kohdejoukko	Tutkimusmenetelmät, tutkimusote
Garrido, Ángeles Arjona; Olmos, Juan Carlos Checa ; García-Arjona Noemi & Pardo, Rodrigo	Immigration, school, physical activity and sport. Analysis of sport acculturation in Spain.	2012	Millainen vaikutus fyysisellä aktiivisuudella ja urheilulla on akkulturaatioon?	Maahanmuuttajaoppilaat 14-18 v.	Survey

Taulukko 2. Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman aineisto

Aineiston etnografiset tutkimukset eivät ole yleistettävissä muihin kulttuureihin. Niistä voidaan silti poimia havaintoja, joiden toteutumista suomalaisessa toimintaympäristössä tulisi selvittää tarkemmin. Aineistosta jätettiin pois urheiluhallintoon liittyvät artikkelit, ei-vertaisarvioidut artikkelit ja yli 10 vuotta vanhat tutkimusartikkelit. Aineistoon ei hyväksytty pro gradu –tutkielmia eikä lisenfaatintöitä.

4.3 Aineiston tulkinta

Aloitin aineiston tulkinnan luomalla kokonaiskuvan artikkeleista. Taulukoin artikkelit ja kirjallisuuskatsaukset systemaattisesti ja tarkasti niin, että pystyin yhdellä silmäyksellä hahmottamaan kokonaiskuvan aineistosta. Bibliografisten tietojen lisäksi kirjasin taulukkoon tutkimuskysymyksen, kohdejoukon, tutkimusmenetelmät ja -tulokset sekä keskeisimmät huomiot artikkelin annista tutkielman tutkimuskysymysten kannalta, tutkimuksen toteuttamispaikan sekä sen, miten kotoutumisen määrittely oli tutkimuksessa tehty.

Taulukoinnin jälkeen jaoin teemoittain urheilun kotoutumista tukevat vaikutukset kolmeen luokkaan; yksilöllisiin suotuisiin vaikutuksiin, sosiaalisiin ja kulttuurisiin suotuisiin

vaikutuksiin ja ei-toivottuihin, kotoutumista vahingoittaviin vaikutuksiin. Keskeiseksi teemaksi koko aineistossa osoittautui harrastusmahdollisuuksien eriarvoinen jakautuminen. Käsittelem tätä aineistosta esiin nostamaani tulosta tarkemmin luvussa 5.

Tutkimuskysymyksen toinen näkökulma on se, millä ehdoin kotoutumista tukevat vaikutukset toteutuvat. Aineiston analyysin perusteella havaitsin, että maahanmuuttajat läntisissä, urheilumyönteisissä maissa ovat hyvin eriarvoisissa asemissa sen suhteen, millaiset mahdollisuudet heillä on hyötyä joukkueurheilun kotoutumista tukevista vaikutuksista. Näin ollen, tarkastelin tutkimustuloksia edellä esitetyn jäsenyyksen pohjalta. Raportoin tästä tulosluvussa 5. Tulosluvussa 6 esittelen kotoutumista tukevat vaikutukset edellä kuvatun kolmijaon mukaan; yksilölliset suotuisat vaikutukset, sosiaaliset ja kulttuuriset suotuisat vaikutukset sekä ei-toivotut, kotoutumista haittaavat vaikutukset.

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella toiseksi sitä, millä ehdoin joukkueurheilun kotoutumista tukevat vaikutukset toteutuvat. Luotuaani aineistosta kokonaiskuvan, havaitsin, että vaikutusten ehdot jakautuvat aineistossa kolmeen luokkaan; ensiksi vastaanottavan yhteiskunnan ja yhteisön rakenteellisiin tekijöihin, toiseksi kotoutujan omaan aktiivisuuteen ja toimijuuden ottamiseen sekä kolmanneksi siihen, missä vaiheessa kotoutumisprosessia urheiluharrastuksen pariin hakeudutaan, ohjaudutaan ja hyväksytään. Raportoin tästä tulosluvussa 7. Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman päättää luku 8, jossa esitän tuloksista tekemäni johtopäätökset.

5 OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIEN ERIARVOISUUS

Ulkomaalaistaustaisilla ei ole yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia urheiluharrastuksiin, eivätkä kaikki halua urheilla. Eriarvoisten osallistumismahdollisuuksien taustalla on osallistumisen esteitä. Tässä luvussa tarkastellaan osallistumisen esteiden esiintymistä aineistossa.

Joukkueurheilu ei ole arvostettua kaikissa kulttuureissa, mistä syystä osallistumishalukkuus vaihtelee. Osallistumishalukkuuden vaihtelua ilmenee riippuen etnisestä ryhmästä, iästä uuteen maahan muuttaessa, sosioekonomisesta asemasta ja asuinalueesta (Smith ym. 2019, 860; Rich ym. 2015, 131). Esimerkiksi Iso-Britanniassa aasialaiset pelaajat, valmentajat ja managerit ovat aliedustettuina kriketti- ja jalkapalloseuroissa (Cockburn 2017, 52). Rich ym. (2015) tutkimuksessa havaittiin, että Kanadaan muuttaneille on hyvä olla tarjolla kevyempiä versioita joukkueurheilusta. Niihin osallistuminen koetaan helpommaksi kuin muodollisemmin organisoituun seuratoimintaan osallistuminen.

Espanjassa on havaintoja siitä, että myöhäisnuoruutta elävät ja köyhemmät osallistuvat vähemmän kuin varhais- tai keskinuoruutta elävät ja parempituloisista perheistä tulevat (Garrido ym. 2012, 90). Myös Suomessa iällä on merkitystä: ikääntyneet maahanmuuttajat ovat osallistumismahdollisuuksien suhteen eriarvoisessa asemassa verrattuna nuorempiin maanmiehiinsä. Vanhemmille maahanmuuttajille ei ole tarjolla urheilutoimintaa. He eivät pidä urheilua henkilökohtaisen kasvun ja kotoutumisen välineenä, eikä heillä useinkaan ole tietoa osallistumisen mahdollisuuksista ja urheilun terveysvaikutuksista tai muista hyödyistä. (Zacheus 2010, 220.)

Sosioekonomisesti huono-osaisimmat maahanmuuttajanuoret joutuvat kantamaan taloudellista vastuuta perheessä. Aikaa urheiluharrastukselle ei jää. Myös uuden kielen opettelu, vanhempien auttaminen kotitöissä ja asioinnissa tulkin roolissa ja muut velvollisuudet pitävät ulkomaalaistaustaiset nuoret kiireisinä. Vanhempien kielteiset asenteet fyysisiä harrastuksia kohtaan tai rahan puute voivat estää harrastuksen. Toisen polven maahanmuuttajaperheissä vanhemmat pystyvät paremmin kantamaan taloudellista vastuuta, jolloin lapsille jää enemmän vapaa-aikaa joukkueurheiluun. (Smith ym. 2019, 861; Rich ym. 2015, 131; Garrido ym. 2012, 89.)

Toisaalta on havaintoja siitä, että alhaisesta sosioekonomisesta taustasta tulevat vanhemmat haluavat mahdollistaa lapsilleen parempaa elämää viemällä heitä urheiluharrastuksiin ja

tukemalla harrastuksen pariin henkisesti. Lapset osallistuvat joukkueurheiluun velvollisuudentunnosta vanhempiaan ja ystäviään kohtaan. (Cockburn 2017, 55-56; Spaaj 2015.) Suomessa pyritään yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon lasten ja nuorten harrastus- ja koulutusmahdollisuuksissa, perheen sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Tällöin myös heikompiosaisten lapsilla on Suomessa Espanjaan verrattuna paremmat mahdollisuudet osallistua joukkueurheiluun silloin, kun vanhemmat ovat valmiita tukemaan lapsen harrastusta ja kannustamaan häntä joukkueurheilun pariin, uusia sosiaalisia suhteita solmimaan ja oppimaan uuden kotimaan kulttuurista koodia.

Aineiston perusteella voidaan todeta, että perheen sosioekonominen asema vaikuttaa myös toiseen suuntaan: iäkkäämpien maahanmuuttajien osallistumisen todennäköisyys kasvaa, kun maahanmuuttajat kuuluvat tai pyrkivät kuulumaan keskiluokkaan. Urheilu symboloi hyvää sosiaalista asemaa. (Smith ym. 2019, 859.) Voidaan päätellä, että lähtömaan kulttuurisella ja sosiaalisella pääomalla on merkitystä. Maahanmuuttajat pyrkivät vähintään samaan asemaan uudessa asuinmaassaan verrattuna siihen, missä asemassa he ovat olleet lähtömaassa. Tällöin on todennäköisempää, että joukkueurheilusta tulee tavoiteltu sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman hankkimisen areena. Edellytyksenä on, että kotoutuja tunnistaa joukkueurheilun arvon hyväosaisuuden symbolina.

Vanhan kotimaan kulttuurinen pääoma vaikuttaa maahanmuuttajien joukkueurheilun harrastamiseen myös muilla tavoilla. Vanha kulttuurinen pääoma ilmenee habituksessa, maussa, toimintatavoissa ja asenteissa uuden asuinmaan näkökulmasta oudolla tavalla. Tämä voi olla yhteydessä syrjiviin käytäntöihin; lähtömaan kulttuurinen pääoma ei olekaan siirrettävissä uuteen kulttuuriin (Smith ym. 2019, 853). Syrjinnän kokemukset karkottavat kantaväestön kanssa harrastettavasta urheilusta. Urheilupiireissä esiintyvä rodullistaminen ja valkoihoisten suosiminen asettavat esteitä BME-kotoutujien (black and ethnic minority) urheiluharrastukselle. Urheiluharrastus voi muodostaa arvokonflikteja olemassa olevan kulttuurisen pääoman kanssa, ja konflikti ratkaistaan jättäytymällä pois. Joskus maahanmuuttajilla ei ole tietoa harrastusmahdollisuuksista ja siitä, kuinka mukaan pääsee. Uuden kotimaan kielen vaikeus voi muodostua osallistumisen esteeksi. (Smith ym. 2019, 852, 860-861; Block & Gibbs 2017, 91.)

Joukkueurheilun pariin hakeutumiseen vaikuttavat myös kotoutujan koulutustaso, siviilisääty ja lähtömaa (Garrido ym. 2012, 83). Jos urheilun parissa ei pääse tyydyttämään kulttuurisia tarpeitaan, osallistumisen todennäköisyys laskee (Smith ym. 2019, 861).

Suomessa on havaittu, että mitä kauempaa maahanmuuttajat Suomeen tulevat, sitä enemmän käsitykset urheilusta eroavat suomalaisten käsityksistä. Erityisesti pakolaistaustaisten kohdalla erot liikuntakulttuureissa ovat merkittäviä. (Zacheus & Hakala 2010, 442.)

Joukkuepeliin mukaan pääsy edellyttää, että kotoutuja tulee tunnistetuksi mahdollisena pelaajana ja että häntä kunnioitetaan spontaanisti kokoontuvissa peliporukoissa (Vermeulen & Verweel 2009, 1213). Kaikki eivät pääse mukaan; esimerkiksi muslimitaustaiset nuoret osallistuvat urheiluharrastuksiin vähemmän kuin kantaväestön tai muista etnisistä taustoista tulevat nuoret Espanjassa (Garrido ym. 2012, 89). Urheiluun liittyvät merkitykset vaikuttavat; Iso-Britanniassa urheilu on edelleen rodullistettua ja kuvitellun rodun mukaan segregoitunutta, mikä ei houkuttele vähemmistöryhmiä mukaan (Cockburn 2017, 52). Joissain tilanteissa edellytetään, että kotoutujalla on sosiaalista pääomaa, kuten uusia ihmissuhteita muista pelaajista, sekä riittävä pelitaito, jotta hänet hyväksytään mukaan pelaajaryhmään (Vermeulen & Verweel 2009, 1213).

Urheilu on vahvasti sukupuolittunutta (Spaaj 2015, 309), mikä muodostaa osallistumisen esteitä naisille. Maahanmuuttajanaiset osallistuvat huomattavasti vähemmän joukkueurheiluun kuin maahanmuuttajamiehet (Rich ym. 2015, 131; Zacheus 2010, 219). Somalitaustaisten naisten urheiluun osallistumiseen tuetaan ehdollisesti; urheilun on tapahduttava uskonnollisten ja kulttuuristen normien mukaan. Miehet eivät saa olla katselemassa ja pukeutumiskoodia on noudatettava. (Spaaj 2015, 310; Zacheus & Hakala 2010, 442.)

Joukkuelajien sukupuolittuneisuus ilmenee jo alakouluikäisten keskuudessa; kaikki monikulttuurisissa brittiseuroissa pelaavat ovat poikia (Cockburn 2017, 51). Somalian eri kulttuureissa sukupuoli ohjaa sosiaalista toimintaa. Kärjistäen; urheilu sallitaan vain miehille. Australian somalinaisille ei sallita pääsyä urheiluklubeille. Sukupuolittuneisuutta uhmaavia saatetaan rangaista. (Spaaj 2015, 309-310, 314.) Musliminaisten urheiluharrastuksen vaikeudet voivat johtua käytännöllisistä syistä; naisille ei ole vuoroja, eikä mahdollisuutta käyttää kehon peittävää vaatetusta (Smith ym. 2019, 861; Zacheus 2010, 220). Myös tiedon puute vaikuttaa (Zacheus & Hakala 2010, 442). Kansainvälisen tutkimustiedon lisäksi tarvitaan lisätietoa Suomen joukkueurheiluun osallistumisen esteistä. Kun maahanmuuttajat hakeutuvat ja hyväksytään urheilun pariin, siitä seuraa kotoutumisen kannalta suotuisia yksilöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. Vaikutukset voivat olla myös haitallisia kotoutumisen kannalta, kuten seuraavasta luvusta käy ilmi.

6 URHEILUHARRASTUKSEN KOTOUTUMISTA TUKEVAT VAIKUTUKSET

Joukkueurheilun harrastamisella on suotuisia vaikutuksia maahanmuuttajien kotoutumiselle, mikäli harrastaminen mahdollistaa sellaisen kulttuurisen pääoman muodostumista, joka on arvostettua sekä uudessa kotimaassa että alkuperäisessä etnisessä ryhmässä (Smith ym. 2019, 851). Kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma ilmenevät monitasoisesti yksilöllisinä, sosiaalisina ja kulttuurisina muutoksina.

6.1 Yksilölliset suotuisat vaikutukset

Urheiluun osallistumisen hyödyksi katsotaan kielen oppiminen, itsetunnon ja itseluottamuksen paraneminen, sekä sosiaalisen kuulumisen tunteen vahvistuminen (Block & Gibbs 2017, 92; Spaaj 2015; Spaaj 2012). Nuorten naisten on havaittu omaksuvan länsimaissa arvostetusta kulttuurista pääomaa urheilun parissa (Smith ym. 2019, 859). Urheiluharrastus edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia (Rich ym. 2015, 129; Vermeulen & Verweel 2009, 1206). Zacheus ja Hakala (2010, 436) haastattelivat 15 suomalaista maahanmuuttotyön asiantuntijaa, joista osa oli maahanmuuttajataustaisia. Haastateltujen mielestä liikunta on yleisesti hyödyksi ihmisille, esimerkiksi ahdistuksen lievittäjänä, ja suomen kielen ja suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen oppimisen kannalta.

Saman etnisen ryhmän yksikulttuurisilla joukkueilla on yksilön hyvinvointia tukevia vaikutuksia. Urheiluseuratoiminta vahvistaa mustien yhteisöjä sekä symbolisella että käytännöllisellä tasolla. Toimintaan osallistumalla kotoutuvat voivat peilata itseään ja muodostaa suotuisan kulttuurisen identiteetin. (Smith ym. 2019, 860; Cockburn 2017, 54; Vermeulen & Verweel 2009, 1214.) Maahanmuuttaja luo ja kokeilee uusia identiteettejä. Identiteettien kokeilu ja sosiaalisen pääoman muodostumisen tavat vaihtelevat tilanteittain, ympäristöittäin ja yksilöllisesti. (Vermeulen & Verweel 2009, 1216.) Yhdessä ympäristössä on käytössä useita identiteettejä. Neuvotellut ja myönnetyt identiteetit ovat osa kulttuurista ja sosiaalista pääomaa, jota maahanmuuttajat luovat ja ylläpitävät joukkueurheilussa (Vermeulen & Verweel 2009, 1207, 1213-1215). Mustat jalkapalloa harrastavat nuoret tuottavat asuinalueensa identiteettiä jalkapallon parissa (Mauro 2016). Tekojen ja valintojen tasolla ilmenevissä identiteettineuvotteluissa maahanmuuttajat pyrkivät paikoin

samaistumaan ja paikoin erottautumaan irlantilaisen työläismiehen arkkityypistä (Vermeulen & Verweel 2009, 1214).

Australian somalilaiset urheiluharrastajat kuvaavat, kuinka uudessa kotimaassa on luotava erilainen identiteetti vanhan rinnalle (Spaaj 2015, 312). Uusi, urheiluun osallistumalla tuotettu hybridi identiteetti auttaa sovittamaan lähtömaan ja uuden asuinmaan kulttuurisia elementtejä itseen (Smith ym. 2019, 861; Cockburn 2017, 56; Spaaj 2015, 312; Vermeulen & Verweel 2009, 1214; Berry 1997). Vermeulen & Verweel (2009, 1207) korostavat, että joukkueurheiluun osallistuminen on nimenomaan identiteettityötä. Se, missä määriin identiteettiin sisällytetään aineksia vanhasta ja nykyisestä asuinympäristön kulttuurista, uskonnosta tai sukupuolesta, vaihtelee yksilöittäin ja tilanteittain. Hybridi ja joustava identiteetti auttaa sietämään diskriminaatiota, ja synnyttämään kuulumisen kokemusta niiden kanssa, joihin kulloinkin pystytään samaistumaan ja liittymään. (Cockburn 2017, 56; Spaaj 2015, 313; Vermeulen & Verweel 2009, 1214-1215.)

Urheiluun osallistuminen lujittaa kunnioitusta, itsekuria, itsetuntoa, kehittää empatiaa ja yrittämisen halua, autonomisuutta ja yhteistyötaitoja (Garrido ym. 2012, 84; Zacheus 2010, 218). Vahvistunut itsetunto edesauttaa monikulttuuriseen seuratoimintaan osallistumista (Zacheus 2010, 218). Kulttuurien välisissä, joukkueurheilun parissa luoduissa ystävyysuhteissa opitaan uusia sosiaalisia taitoja (Zacheus 2010, 217).

Pakolaisen arki voi olla yksinäistä, ahdistavaa ja traumaperäisen stressin varjostamaa. Urheilun harrastaminen tarjoaa pakopaikan arjen ahdistavuudesta ja vähentää yksinäisyyttä. Vaikutus korostuu pakkomuuttoon joutuneilla, joiden sosiaaliset siteet on katkottu sodan, vainon tai kidutuksen vuoksi. (Zacheus 2010, 218.) Joukkueurheilun parissa kuulumisen joukkueeseen ja seuraan voivat toimia rikkirevittyjä siteitä korvaavina kokemuksina. Ideaalitulanteessa joukkue on maahanmuuttajalle uusi perhe. (Spaaj 2015, 310.)

Onnistunut kotoutuminen ilmenee viihtymisenä, kokemuksena hyödyllisenä olosta ja hyväksytyksi tulemisesta (Zacheus & Hakala 2010, 434). Omasta porukasta voidaan olla ylpeitä ja siihen voidaan luoda emotionaalisia siteitä (Spaaj 2015, 311), jolloin syntyy uutta vertikaalista sosiaalista pääomaa. Urheilua harrastavilla on harrastamattomia enemmän yhteisöjä, joihin he kuuluvat (Vermeulen & Verweel 2009, 1214).

Yksilöllisten suotuisten vaikutusten seurauksena myös sosiaalinen inklusio lisääntyy, yhteisön jäsenten oppiessa uudessa kulttuurissa arvostettuja kyvykkyyksiä ja urheiluharrastusten lisätessä autonomisia toimintamahdollisuuksia (Garrido ym. 2012, 84; Zacheus 2010, 219). Seuraavaksi tarkastellaan joukkueurheilun sosiaalisia ja kulttuurisia kotoutumista tukevia vaikutuksia.

6.2 Sosiaaliset ja kulttuuriset suotuisat vaikutukset

Urheiluun osallistuminen vaikuttaa maahanmuuttajien sosiaaliseen ja kulttuuriseen pääomaan eri tavoilla. Se mahdollistaa uuden kulttuurisen pääoman omaksumisen, kun maahanmuuttajat sosiaalistuvat valtakulttuurin normeihin, toimintatapoihin ja ideologioihin. (Smith ym. 2019, 858-860.) Vermeulen ja Verweel (2009, 1206) muistuttavat, että urheiluun osallistuminen lisää sekä horisontaalista että vertikaalista sosiaalista pääomaa. Urheilu edistää yhteisöjen koheesiota ja vähemmistöryhmien inklusiota (Cocburn 2017, 50; Rich ym. 2015, 129-130). Monikulttuuriseen tai kantaväestön suosimaan seuratoimintaan osallistumalla maahanmuuttajataustaiset voivat luoda kotoutumisen kannalta hyödyllisiä sosiaalisia suhteita. Tämä edellyttää, että valtakulttuurin edustajat myöntävät osallisuuden etnisesti poikkeaville pelaajille. (Smith ym. 2019, 861; Cockburn 2017, 55, 57; Spaaj 2015; Rich ym. 2015, 130, 138-139.)

Suomessa haastateltujen kotouttamistyöntekijöiden mielestä liikunta on tärkeää maahanmuuttajalle uusien ystävien saamisen kannalta (Zacheus & Hakala 2010, 436). Smith ym. (2019, 858) analysoimista tutkimuksista kolmessa on havaittu urheiluun osallistumisen lisäävän uudessa kotimaassa arvostettua kulttuurista pääomaa, kun urheilua harrastettiin yhdessä uuden asuinmaan kantaväestön kanssa. Urheiluharrastus lisäsi assimilaatiota ja integraatiota. Nämä tutkimukset toteutettiin Kanadassa, Australiassa ja Yhdysvalloissa.

Joukkueurheilu mahdollistaa lähtömaan kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman ylläpidon varsinkin, kun joukkueet muodostetaan etnisen lähtömaan perusteella (Smith ym. 2019, 858-860). Oman etnisen ryhmän kanssa urheiltaessa kotoutujat pääsevät solmimaan ystävyysuhteita vertaistensa kanssa, kohtaamatta etnisyyteen perustuvaa diskriminointia. (Smith ym. 2019, 858-860; Mauro 2016; Spaaj 2015, 309; Rich ym. 2015, 130). Yhteisöllisyys ja yhteishenki vahvistuvat, millä on suotuisia vaikutuksia kuulumisen kokemiselle. Oman etnisen ryhmän kanssa urheileminen koetaan miellyttävämmäksi kuin monikulttuuriseen seuraan mukaan meneminen. (Smith ym. 2019, 858; Spaaj 2015; Rich ym. 2015, 130, 139; Vermeulen & Verweel 2009, 1213.)

Yksi sosiaalisen pääoman muoto, joka lisääntyy sekä yksi- että monikulttuurisissa seuroissa, ovat valmentajat. Valmentajien on havaittu lisäävän syrjäytymisriskissä olevien mustien nuorten sosiaalista pääomaa. Richardsonin (2012, 171) tutkimukseen osallistuneiden nuorten kokemusmaailmaan kuuluivat isättömyys ja rikollisen elämäntyylin idealisointi. Valmentajien positiivisena miesmallina olemisen suotuisa vaikutus on ilmennyt

kohderyhmässä esimerkiksi rikollisuuden vähenemisenä. Valmentajat ovat ikään kuin sosiaalisia isähahmoja, joilta nuoret saavat yhteiskuntaan kiinnittymistä mahdollistavaa valvontaa, ohjausta, tietoja, tukea ja rohkaisua. Valmentajien toiminta on lisännyt vertikaalista sosiaalista pääomaa.

Monikulttuurinen urheilutoiminta liittyy maahanmuuttajat kansallisesti kaikkiin maahanmuuttajiin, ja monikansallisten turnausten välityksellä muiden valtioiden maahanmuuttajiin (Spaaj 2015, 314). Spaaj (2015, 308) havaitsi, että somalilaisten maahanmuuttajien vahvat Somalian heimoja koskevat heimorajat voidaan ylittää urheilussa. Urheiluun osallistuminen edistää osallistujien vastavuoroista avunantoa, ymmärrystä ja vuorovaikutusta (Garrido ym. 2012, 84; Zacheus 2010, 218). Richin ym. (2014, 137) Kanadassa haastattelemat kotoutujat korostivat urheilussa nimenomaan yhteisöllisyyttä kotoutumista tukevana vaikutuksena.

Eksklusiosta on mahdollista vapautua neuvottelemalla, jos vastaanottava yhteisö on siihen halukas ja kykenevä. Lisääntynyt vuorovaikutus eri ryhmien välillä vähentää rasisia asenteita, taloudellisia uhkakuvia ja terrorismin, rikollisuuden, aidsin tai huumeiden pelkoja kantäväestössä (Cockburn 2017, 57; Zacheus 2010, 217). Myös osa suomalaisista maahanmuuttotyön asiantuntijoista ajattelee näin; vain monikulttuurisissa seuroissa mahdollistuu yhteiskunnan toimintatapojen oppiminen kotoutumista tukevalla tavalla (Zacheus & Hakala 2010, 436).

6.3 Kotoutumisen kannalta kielteiset vaikutukset

Urheiluun kuuluu kilpailullisuus, olkoonkin ettei nimenomaisessa liikuntatapahtumassa kilpailtaisi (Vermeulen & Verweel 2009, 1215). Parhailaan kilpailullisuus lisää sisäryhmäläisten välistä ryhmähenkeä, vahvistaa kuulumisen tunnetta, yhteisöllisyyttä ja ryhmäidentiteettiä (Cockburn 2017, 57). Toisaalta, eri maista tulevat kilpailijat voivat käyttää urheilua erojen korostamiseen ja syrjintään (Zacheus 2010, 219) ja kulttuurisen sekä sosiaalisen välimatkan kasvattamiseen (Cockburn 2017, 57). Joukkueurheiluun osallistuminen liittyy maahanmuuttajan joukkueeseen ja sen taustaorganisaatioon, jolloin syntyy tahattomia rajanvetoja meidän ja muiden välille. Uudet sosiaaliset rajat voivat herättää vihanpitoa eri ryhmien välillä, ja vähentää vastavuoroisuutta. (Cockburn 2017, 57; Spaaj 2015, 315.)

Joukkueurheilu voi lisätä vastakohtaisuuksia, vihamielisyyttä, yksisilmäisyyttä, aggressiivisuutta ja väkivaltaa (Cockburn 2017, 52 ja Garrido 2012, 84). Suomessa haastateltujen maahanmuuttotyön asiantuntijoiden näkemys on samansuuntainen; kotoutumisen tuki ei toteudu, jos eri maalaiset kilpailevat toisiaan vastaan (Zacheus & Hakala 2010, 436). Eriarvoistavat toimintatavat valmentamisessa voivat ylläpitää segregatiota (Cockburn 2017, 57). Jos urheiluharrastusta ei suunnitella ja ohjata huomioiden etnisiä tarpeita, fyysiset aktiviteetit voivat lisätä antagonismia ja väkivaltaa. Iso-Britanniassa urheilussa on havaittu seksismiä, homopelkoa ja rasismia (Cockburn 2017, 52). Yksikulttuuristen urheiluseurojen on kritisoitu eristävän maahanmuuttajat muusta väestöstä. Toisaalta, yhden kulttuurin seuratoiminta voi toimia porttina monikulttuurisiin seuroihin. (Zacheus 2010, 217.)

Maahanmuuttajat saattavat väsyä ja turhautua yrittäessään sopeutua valtakulttuuriin osallistumalla kantaväestön urheiluseuroihin. Yrittäminen ja paine assimiloitua kuluttavat kotoutujan voimavaroja. (Smith ym. 2019, 859.) Urheilun luonteeseen kuuluu uuvuttavia piirteitä; identiteetti ja porukkaan kuuluminen neuvotellaan yhä uudelleen vaihtelevissa tilanteissa eri osallistujien kesken (Spaaj 2015; Vermeulen & Verweel 2009, 1215).

Valmentajan merkitys on suuri, kun arvioidaan urheilun kotoutumista tukevia tai estäviä vaikutuksia. Suhde valmentajaan voi värittyä haavoittuvuudella ja rasittavuudella tai jännittyneisyydellä. Pahimmillaan valmentajan ja valmennettavan suhteessa esiintyy emotionaalista, fyysistä tai seksuaalista hyväksikäyttöä. (Richardson 2012, 174.) Monikulttuurisissa seuroissa esiintyy jännitteitä erilaisten aikuisten ja lasten välillä (Cockburn 2017, 54).

Kun maahanmuuttajat osallistuvat samoihin urheiluseuroihin valtaväestön kanssa, he kohtaavat syrjiviä toimintatapoja. Toisinaan joukkueeseen sosiaalisesti kiinnittyminen edellyttää assimiloitumista; ”maassa maan tavalla”. (Smith ym. 2019; Spaaj 2015, 316.) Vanhan identiteetin tukahduttaminen ei edistä kotoutumista. Syrjäyttävät toimintatavat voivat korostaa ulkopuolisuuden tunnetta, jolloin muihin liittyminen voi vaikeutua. Sopeutumisen epäonnistuessa koetaan irrallisuutta, ulkopuolisuutta ja kelpaamattomuutta sekä turhaudutaan (Rich ym. 2015, 132). Kaikki kulttuurinen pääoma ei ole samanarvoisesti omaksuttavissa urheiluharrastuksissa (Smith ym. 2019, 853). Kotoutumista tukevien vaikutuksen toteutumiselle on ehtoja.

7 MILLÄ EHDOLLA KOTOUTUMISTA TUKEVAT VAIKUTUKSET TOTEUTUVAT

Maahanmuuttajien joukkueurheiluun osallistumisella on vaikutuksia heidän kotoutumiseensa. Vaikutukset toteutuvat ehdollisesti. Yhtäältä niihin vaikuttavat kotoutumisympäristön rakenteelliset tekijät, toisaalta maahanmuuttajan oma aktiivisuus, ja kolmantena kotoutumisprosessin vaihe.

7.1 Kotoutumisympäristön rakenteelliset tekijät

Tutkielman tuloksena ilmeni, että vastaanottavien yhteiskuntien toimintatavoissa on diskriminoivia käytäntöjä ja muita kotoutumisen rakenteellisia esteitä. Maahanmuuttajien odotetaan sulautuvan valtakulttuuriin joissain urheiluseuroissa. Urheiluhallinnossa esiintyy haluttomuutta tunnistaa ja huomioida etnisiä kysymyksiä. (Smith ym. 2019, 853; Zacheus 2010, 220.) Maahanmuuttajiin suhtaudutaan vastakkainasettelujen kautta, ei yhteistyökumppaneina (Garridon ym. 2012, 90). Kielelliset ja kulttuuriset raja-aidat kasvavat korkeiksi (Zacheus 2010, 220). Smith ym. (2019, 860) esittelevät viisi tutkimusta, joissa on havaittu kulttuurisesti ja kielellisesti poikkeavien maahanmuuttajien kohtaavan rasismia ja diskriminointia urheilun piirissä. Mustaihoiset kohtaavat enemmän diskriminoivia käytäntöjä kuin valkoihoiset. Rodullistaminen ja valkoihoisten kulttuurinen ylemmyudentunto vaikuttavat siihen, missä määrin maahanmuuttaja hyötyy joukkueurheilun kotoutumista tukevista mahdollisuuksista. (Smith ym. 2019, 860.)

Yksi rakenteellisista tekijöistä, joka vaikuttaa joukkueurheiluun osallistumisen kotouttavien vaikutusten toteutumiseen, on kotouttamispolitiikka. Kotouttamispolitiikka on yhteydessä maahanmuuttajien valitsemiin kotoutumisstrategioihin. Se, onko ilmapiiri vihamielinen, vastaanottava vai suotuisa, on yhteydessä urheiluharrastukseen osallistumiselle. (Garrido ym. 2012, 83.) Vaikkei syrjintää esiintyisikään, ulkopuolisuuden kokemus saattaa estää osallistumisen (Zacheus 2010, 220) ja sen myötä kotoutumista tukevien vaikutusten syntymisen.

Kotouttamistyötä tekevien näkemykset voivat muodostaa kotoutumisen mahdollistavia tai estäviä rakenteita myös Suomessa. Suomessa kotouttavien viranomaisten on havaittu

soveltavan näkemyksissään – tietoisesti tai tiedostamattaan – jäsenystä eri akkulturaatiostrategioista. Assimilaatiostrategiaa kannattavat ohjaavat maahanmuuttajia harrastamaan joukkuelajeja monikulttuurisiin ryhmiin. Integraatiostrategiaa kannattavat näkevät yksi- tai monikulttuuristen ryhmien täydentävän toisiaan ja tunnistavat perusteita molemmille. Separaatiostrategiaa kannattavat korostavat maahanmuuttajien omien liikuntaryhmien merkitystä. Separaatiostrategian kannattajat ovat maahanmuuttotyön asiantuntijoissa vähemmistönä. (Zacheus & Hakala 2010, 442.) Kotouttamistyötä tekevän näkemys maahanmuuttajien mahdollisuuksista sopeutua yhteiskuntaan joukkueurheilun avulla on ratkaisevaa. Erot näkemyksissä asettavat maahanmuuttajat eriarvoiseen asemaan; heitä ohjataan kotoutumaan erilaisiin ympäristöihin riippuen siitä, kuka heidän kotouttamistyöntekijänsä sattuu olemaan.

Kantaväestön assimiloivat asenteet karkottavat maahanmuuttajia urheilun parista. Tästä muodostuu merkittävä rakenteellinen tekijä, joka vaikuttaa joukkueurheilun kotouttavien vaikutusten toteutumiseen ja toteutumatta jäämiseen. Joukkueurheilun järjestäjillä voi olla usko siihen, että urheilussa maahanmuuttajat voivat parhaiten omaksua valtakulttuurin arvoja ja normeja, mikä sinällään pitää paikkansa ja on toivottavaa, mutta mahdollisuus vanhan kulttuurin ylläpitoon sivuutetaan. Paine luopua vanhasta kulttuurista ja identiteetistä ei tue kotoutumista. (Smith ym. 2019, 859, 861.) Joukkueurheiluun osallistumisen kotoutumista tukevat vaikutukset riippuvat vastaanottavan yhteiskunnan rakenteiden lisäksi kotoutujan omasta aktiivisuudesta ja toiminnasta.

7.2 Kotoutujan aktiivisuus ja oma toiminta

Kotoutujan aktiivisuutta ei voi liikaa korostaa tarkasteltaessa, millä ehdoin kotoutumista tukevat vaikutukset toteutuvat (Cockburn 2017, 58). Urheilun suotuisat vaikutukset toteutuvat, kun kotoutuja on aktiivisesti mukana joukkueurheilutoiminnassa joko pelaajana, taustatukena, varainkeruuseen tai tapahtumajärjestelyyn osallistumalla –roolissa, jossa hän voi hyödyntää autonomisena toimijana kompetenssiaan ja kokea kuuluvansa yhteisöön. Kotoutumista tukevien vaikutusten toteutuminen edellyttää toiminnan räätälöintiä kotoutumistarpeisiin. Esimerkiksi yhteisöturnauksen järjestämiseen liittyvistä monipuolisista tehtävistä löytyy jokaiselle jotain. Kun urheilu on tietoisesti ja systemaattisesti organisoitua, sillä on enemmän kotoutumista tukevia vaikutuksia verrattuna

spontaanisti rakentuviin peliporukoihin. Kotoutujien ottamisella mukaan päätöksentekoon ja muuhun organisointiin tukee kotoutumista. (Rich ym. 2015, 130, 137-139; Garrido ym. 2012.) Nämä havainnot ja johtopäätökset on tehty Kanadassa ja Espanjassa, mutta niiden soveltuvuus Suomeen on tässä kohdin hyvä. Organisoidun toiminnan kotoutumista tukevien vaikutusten taustalla on ajatus siitä, että urheiluseurat toimivat länsimaisina pienenishteiskuntina (Zacheus & Hakala 2010, 434). On esitetty, että monikulttuuriset koulut edistävät muilla elämän osa-alueilla tapahtuvaa monikulttuuriseen toimintaan osallistumista (Cockburn 2017, 55). Varovasti arvioiden voidaan todeta, että erityisesti lapset ja nuoret hyötyvät ikä- ja kehitysvaiheensa vuoksi vapaa-ajan seuratoiminnan lisäksi kouluympäristöissä järjestetyistä monikulttuurisista joukkueurheiluun perustuvista tapahtumista, myös Suomessa.

Aineiston perusteella on selvää, että maahanmuuttajat eri maissa pyrkivät aktiivisesti sopeutumaan yhteiskunnan eri osa-alueille; turvaamaan taloudellisen toimeentulonsa, asettumaan kulttuuriseen ja sosiaaliseen elinpiiriinsä (Garrido ym. 2012, 83). Jopa pienet lapset ovat aktiivisia subjekteja neuvotellessaan kuulumisesta uusiin ympäristöihin (Cockburn 2017, 51, 58). Myös Spaaj (2015, 304-305) kuvaa kuulumista dynaamisena neuvotteluprosessina, jossa maahanmuuttaja on aktiivinen toimija. Aktiivisen neuvottelun tuloksena toiset kuuluvat ja toiset suljetaan ulkopuolelle. (Cockburn 2017, 51.)

Kansainvälisten tutkimusten lisäksi Suomessa tehdyssä sosiaalityön tutkimuksessa kotoutumista on tarkasteltu toimijuuden näkökulmasta. Esimerkiksi Turtiainen ym. (2018, 345) määrittelevät kotoutumisen eri elämäalueille liittyvinä aktiivisina kansalaisuutta vahvistavina sekä kotoutujien institutionaalisissa ja muissa arjen arkisissa suhteissa tapahtuvina arjen kansalaisuuden tekoina (kansalaisuuden teoista ks. Hiitola & Vuori 2018).

Tutkielman tulokset ovat yhdenmukaisia sen suhteen, että kotoutuvilta vaaditaan aktiivisuutta, yritteliäisyyttä ja sinnikkyyttä, jotta heidän asemansa lähenisi sitä asemaa, mikä alkuperäisväestöön kuuluvilla vertaisilla on (Cockburn 2017, 50; Spaaj 2015). Tämä koskee varsinkin kulttuurisesti ja kielellisesti valtaväestöstä poikkeavia maahanmuuttajia (CALD; culturally and linguistically diverse) (Smith ym. 2019, 861). Kolmas teema, joka on yhteydessä joukkueurheilun kotoutumista tukevien vaikutusten toteutumiseen, on kotoutumisprosessin vaihe.

7.3 Kotoutumisprosessin vaihe

Kun harkitaan joukkueurheilua kotoutumisen tueksi, on huomioitava kotoutumisen aste. Urheiluharrastuksen pariin ei löydetä heti uuteen asuinmaahan saavuttaessa. Garrido ym. (2012, 89) havaitsivat selvän yhteyden maahanmuuttajien Espanjassa asutun ajan ja fyysisiin aktiviteetteihin osallistumisen välillä. Mitä pidempään nuoret olivat käyneet espanjalaista koulua, ja mitä paremmin he hallitsivat espanjan kielen, sitä todennäköisemmin he osallistuivat urheiluun. Myös kanadalaisessa havaittiin, että yhteisölliseen joukkueurheiluun osallistumisesta hyötyvät eniten he, jotka ovat jo akkulturoituneet (Rich ym. 2015, 139).

Näin ollen, urheiluun ohjaaminen osana kotouttamistyötä on ajoitettava oikein. Osallistumiset kannattaa rytmittää kotoutumisprosessin etenemisen mukaan. Aluksi kotoutuja voi osallistua oman kulttuurinsa väestä koottuun urheiluseuraan. Vanhan kulttuurin ylläpito ja sosiaalisten suhteiden luominen mahdollistuvat. Tämä tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mahdollistaa akkulturoitumisen assimilaation sijaan. Tuttuudesta ammennettava jatkuvuuden kokemus edistää mielenterveyttä. Myöhemmin, urheilun harrastamisen myötä kasvaneen itseluottamuksen myötä, voidaan kotoutuja ohjata osallistumaan monikulttuuriseen seuratoimintaan. Tällöin maahanmuuttaja omaksuu uuteen asuinmaahansa kotoutumiseen tarvittavaa kulttuurista ja sosiaalista pääomaa, mikä mahdollistaa aktiivisen kansalaisuuden uudessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Taidot kehittyvät kielen ja muun kulttuurisen osaamisen alueilla. Myös lajitekniset taidot lisääntyvät, mikä tukee myönteisen itsetunnon kehitystä ja kokemusta kompetenssista. (Zacheus 2010, 218.) Kotouttamistyössä on kiinnitettävä huomiota kunkin seuran urheilukulttuuriin, jotta voidaan välttyä kotoutumisen kannalta kielteisiltä vaikutuksilta.

Kansainvälisen tutkimustiedon lisäksi tarvittaisiin lisätietoa suomalaiseen joukkueurheiluun osallistumisen kotoutumista tukevaista vaikutuksista. Edellä esitetyistä havainnoista ei voida tehdä Suomeen yleistettäviä johtopäätöksiä. Silti havainnot ovat omassa kontekstissaan merkittäviä, ja on mahdollista, että vastaavan suuntaisia havaintoja voitaisiin tehdä Suomessa. Edelleen, yksilöllisen kotoutumisprosessin tiedetään toteutuvan melko samanlaisena kotoutumisympäristöstä riippumatta. Näin ollen tulkinta joukkueurheiluun osallistumisen ajoittamisesta kotoutumisprosessin kannalta suotuisaan aikaan voidaan yleistää Suomen kontekstiin muita kansainvälisistä tutkimuksista tehtyjä tulkintoja varmemmin.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kirjallisuuteen perustuvassa tutkielmassa etsin vastausta siihen, millaisia vaikutuksia joukkueurheilun harrastamisella on kotoutumiseen. Kotoutumista tukevien ja sitä haittaavien vaikutusten tiedostaminen mahdollistaa joukkue- tai yhteisöurheilun paremman hyödyntämisen kotouttamistyössä.

Tutkielman perusteella voidaan havaita, että joukkueurheilu itsessään ei edistä kotoutumista. Joukkueurheilulla on kotoutumista tukevia vaikutuksia vasta sitten, kun etnisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin kiinnitetään huomiota. Harrastusmahdollisuus on saatettava kohdejoukon tietoisuuteen ja heitä on kannustettava osallistumaan. (Rich ym. 2015, 137.) Jos tietoista työtä ei tehdä, kotoutuja voi kokea eristämistä, marginalisoitumista tai assimilaation painetta (Rich ym. 2015, 139). Urheilun suotuisista vaikutuksista tiedottamista ja urheilun pariin ohjausta ja neuvontaa tarvitaan myös Suomessa, erityisesti naisten ja iäkkäiden kohdalla (Zacheus & Hakala 2010). Joukkueurheilu ja seuratoiminta mahdollistavat sosiaalisten suhteiden solmimisen ja ylläpidon myös heille, jotka eivät pelaa itse. Esimerkiksi nuorten perheenjäsenet voivat osallistua turnausten järjestämistehtäviin. Otteluiden katsomoissa mahdollistuu sosiaalisten suhteiden ylläpito ja uusien suhteiden solmiminen (Smith ym. 2019, 859).

Maahanmuuttajia vastaanottavan yhteiskunnan kotouttamispolitiikkaan ja -työhön kaivataan urheilumyönteisempää toimintakulttuuria. Harrastusmahdollisuuksista ja joukkueurheilun hyvinvointivaikutuksista on tiedotettava aktiivisesti. Kotouttamistyössä tulisi luoda erityisryhmien harrastamisen mahdollistavia fasiliteetteja yhdessä urheiluseurojen kanssa. Esimerkiksi muslimitaustaisten, naisten ja ikääntyneiden harrastamiseen tarvittavia, kulttuuriset tarpeet huomioivia pukeutumis- ja pelitiloja ei ole riittävästi Suomessa. (Zacheus 2010; Zacheus & Hakala 2010.)

Joukkueurheilun kotoutumista tukevat vaikutukset edellyttävät monikulttuurisia ryhmiä yksikulttuuristen rinnalle (Zacheus & Hakala 2010, 436). Jos kotoutuminen ymmärretään inklusiona, on urheiluharrastukseen osallistumisen tuotettava arvostettuna tunnistetuksi tulemistä, inhimillistä kasvua, sitoutunutta toimijuutta ja osallisuutta ja materiaalista hyvinvointia (Rich ym. 2015, 138), mikä haastaa valmentajat ja ohjaajat tekemään tietoista työtä näiden tavoitteiden eteen. Tällä hetkellä ei ole riittävästi tietoa siitä, miten suomalaisessa seuratoiminnassa huomioidaan inklusion peruspilarit. Lisätutkimusta tarvitaan valmentajien ja muiden seurahallintoon kuuluvien merkityksestä

maahanmuuttajien sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman lisääjinä Suomessa, muun muassa arvostuksen antajina, inhimilliseen kasvuun ohjaavina, vastuuta antavina ja osallistumismahdollisuuksia luovina, maahanmuuttajien aktiivisuutta ja toimijuutta lisäävinä.

Kun maahanmuuttajille on järjestetty asuinpaikkaperusteisia yhteisöturnauksia, on saatu hyviä kokemuksia joukkueurheilun kotoutumista tukevista vaikutuksista. Asuinpaikan perusteella muodostetuissa joukkueissa ylitetään sellaisia sosiaalisia raja-aitoja, jotka muuten segregoivat asuinalueiden asukkaita. Tällaisia raja-aitoja syntyy esimerkiksi sukupuolen, uskonnon ja heimon perusteella. Tällaisia raja-aitoja ylittävä asuinpaikkaperusteinen yhteisöurheilu, ja synnyttää kulttuurisesti heterogeenisiä joukkueita, jotka sosiaalisesti ammattitaidolla valmennettuina ja ohjattuina lisäävät etnisten ryhmien välistä vuorovaikutusta. Se on akkulturaation eli onnistuneen kotoutumisen edellytys. (Smith ym. 2019; Spaaj 2015, 311.)

Yhdestä etnisestä ryhmästä tehdyt havainnot eivät ole yleistettävissä muihin etnisiin ryhmiin tai yhdestä maasta tehdyt havainnot muihin valtioihin. Joukkueurheilun kotoutumista tukevat vaikutukset riippuvat kotoutujasta, ja vastaanottavasta yhteisöstä, sekä vallitsevasta ajasta ja yhteiskunnan tilasta. On selvää, ettei yksiselitteisiä johtopäätöksiä voida tehdä Suomen ulkopuolella toteutetuista tutkimuksista. Yhteenvedoksi voidaan todeta, että joukkueurheilulla on kotoutumista tukevia vaikutuksia, kun osallistuminen on oikea-aikaista kotoutumisprosessin kannalta ja urheilutoiminta sosiaaliset ja etniset kysymykset huomioiden organisoitua. Lisäksi urheilu on maahanmuuttajille helpommin saavutettava toimintaympäristö kuin esimerkiksi työelämä. Urheilun parissa kotoutujat pääsevät neuvottelemaan uudesta, kotoutumista edistävästä kulttuurisesta pääomasta. Lisäksi tarjoutuu mahdollisuus kokeilla uudessa asuinmaassa tarvittavaa hybridiä identiteettiä, johon yhdistyy osia vanhasta kulttuuritaustasta ja osia uuden asuinmaan kulttuurista.

Kun järjestetään joukkueurheilua kotouttamistyön tueksi, organisointiin tulisi ottaa kotoutujat mukaan, kotoutujien osallisuuden edistämiseksi ja osallistumishalukkuuden lisäämiseksi. Kotoutujien osallistaminen toiminnan suunnitteluun jo sen alkuvaiheissa mahdollistaa sellaisten sosiaalisten ja kulttuuristen kysymysten huomioimisen, joita kantaväestöön kuuluva ei oivalla. Osallistamisen ansiosta monet osallistumisen esteet olisivat ylitettävissä.

Kirjallisuuteen perustuvan tutkielman perusteella on selvää, että joukkue- ja yhteisöurheilun kotoutumista tukevien vaikutusten mekanismeista tarvitaan lisätutkimusta. Myös Suomen toimintaympäristössä tehtyä tutkimusta on lisättävä ennen kuin voidaan vakuuttua urheilun merkityksestä Suomeen kotoutumiselle. Lisäksi kaivataan tarkempaa kuvausta osallistumisen esteistä; miksi kaikki eivät pääse mukaan? Miten voidaan kehittää inklusiivisempaa urheilukulttuuria, joka mahdollistaa kotoutumista tukevien vaikutusten toteutumisen yhdenvertaisesti kaikille?

LÄHDELUETTELO

Berry, J. W. 1997. Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46 (1), 5-68.

Block, K. & Gibbs, L. 2017. Promoting social inclusion through sport for refugee-background youth in Australia: analysing different participation models. *Social inclusion* Vol. 5, issue 2, s. 91-100.

Coalter, F. 2007. Sport clubs, social capital and social regeneration: 'ill-defined interventions with hard to follow outcomes'? *Sport in society*. Vol 10, No. 4, July 2007, s. 537-559.

Cockburn, T. 2017. Children and the 'Social Cohesion' agenda in Sport: Children's Participation in 'Ethnically Mixed' Sports Teams in the north of England. *Children and Society* vol. 31, 50–60.

Garrido, A. A.; Olmos, J. C. C.; García-Arjona, N. & Pardo, R. 2012. Immigration, school, physical activity and sport. Analysis of sport acculturation in Spain. *Kinesiology* 44 (2012) 1:83-93.

Hiitola, J. & Vuori, J. 2018. Afganistanilaisten pakkomuuttajien arjen kansalaisuus ja toiminnan mahdollisuudet. *Janus* vol. 26 (4) 2018, 326–342.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386

Mauro, M. 2016. Transcultural football. Trajectories of belonging among immigrant youth. *Soccer & Society* Vol. 17, No. 6, s. 882-897.

Rich, K., Misener, L. & Dubeau, D. 2015. "Community cup, we are a big family": examining social inclusion and acculturation of newcomers to Canada through a participatory sport event. *Social inclusion* 2015, Vo. 3, Issue 3, s. 129-141.

Richardson Jr., J. B. 2012. Beyond the playing field: coaches as social capital for inner-city adolescent African-American males. Department of African-American Studies, University of Maryland, US. *J Afr Am St* 2012, Vol. 16, s. 171-194.

Smith, R., Spaaij, R. & McDonald, B. 2019. Migrant integration and cultural capital in the context of sport and physical activity: a systematic review. *Journal of international migration and integration* Vol. 20, s. 851-868.

Spaaij, R. 2012. Beyond the playing field: Experiences of sport, social capital, and integration among Somalis in Australia. *Ethnic and Racial Studies* Vol. 35 No. 9 September 2012. s. 1519-1538.

Spaaij, R. 2015. Refugee youth, belonging and community sport. *Leisure Studies*, 34:3, s. 303-318.

Sisäministeriö (2018): Töihin Suomeen - Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma työperusteisen maahanmuuton vahvistamiseksi. Verkkojulkaisu. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160444>, viitattu 16.12.2019.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2019a. Väestön ennakkotilasto, päivitetty 24.10.2019, liite 4: Maahanmuutto neljännesvuosittain 1997-2018 sekä ennakkotieto 2019.

Tilastokeskus, Helsinki. Saatavilla:

http://www.stat.fi/til/vamuu/2019/06/vamuu_2019_06_2019-07-

[25_kuv_004_fi.html#_ga=2.210682837.132258099.1572944997-1449658251.1526976286](#), viitattu 5.11.2019.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2019b: Väestörakenne [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-5379. vuosikatsaus 2018. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: http://www.stat.fi/til/vaerak/2018/02/vaerak_2018_02_2019-06-19_tie_001_fi.html, viitattu 5.11.2019.

Turtiainen, K.; Kokkonen, T. & Viitasalo, K. 2018. Aktiivisen kansalaisuuden mahdollisuudet kotouttamistyön ulkoisten ehtojen ja maahanmuuttajien tarpeiden ristipaineissa. Janus vol. 26 (4) 2018, 343-360.

UNHCR 2019. Figures at Glance. Statistical Yearbook. Saatavilla: <https://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>, viitattu 14.9.2019.

Vermeulen, J. & Verweel, P. 2009. Participation in sport: bonding and bridging as identity work. Sport in society Vol. 12, No. 9, November 2009, s. 1206-1219.

Zacheus, T. & Hakala, M. 2010. Liikunta kotoutumisen ja kulttuurien kohtaamisen välineenä – Maahanmuuttajien parissa työskentelevien näkökulmia. Kasvatus 41 (5), s. 432-444.

Zacheus, T. 2010. Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien kotoutumiselle. Kasvatus & Aika 4 (2) 2010, s. 203-235.